

Vinstra ella høgra – loysing ella samband

Oddagrein

JAVNAÐARFLOKKURIN veit ikki á hvørjum beini, hann skal standa á: skal hann velja loysing ella samband og hvar er flokkurin í spurninginum vinstra – høgra. Í øllum hava aðrir flokkar yvirhálað hann á sosiala økinum. Ja, hann hevur spælt fallitt.

HETTA er í stuttum høvuðsboðskapurin í eini oddagreini í Dimmalætting í seinastu viku. Sálda vit nokur mistøk og skeivar upplýsingar frá – t.d. í sambandi við samtaksfyrirtekurnar á Tvøroyri – so er oddagreinin í Dimmalætting ein av teimum frægu. Vanliga eru tær so barnsligar og grunnar, at tær ongantíð verða grundarlag í einum samfelagsligum orðaskifti.

MEN henda dagin viðger oddagreinin nakað essentielt fyri Javnaðarflokkinn. Tað veri seg í dagligum politikki og viðvíkjandi hugsjónum hansara.

ÁSANNAST skal, at Javnaðarflokkurin hevur verið ein rættluga pragmatiskur flokkur – kanska so pragmatiskur í summum førum, at hugsjónin er líkasum horvin aftan fyri eitt tær av dagligum hendingum og dagligari togan.

OG orsökir er fyrst og fremst hon, at orðaskifti innanhýsis hevur ikki verið nógv grundleggjandi og nógv miðvíst, hóast nýggjar nakar annar flokkur hevur so góða floksskipan og so nógvar innanhýsis fundir og ráðstevnur sum Javnaðarflokkurin. Men munurin millum Javnaðarflokkinn og borgarliga flokkarnar er, at flokkurin hevur eina hugsjón, sum vil nakað annað enn hjúklað um privatkapitalistiska samfelagið. Og tí er neyðugt at skifta orð og yta av av nýggjum, tá fyrirtreytir broytast.

VÍST hevur Javnaðarflokkurin eina hugsjón, og ómettalig framtíðir eru gjørd í føroyska samfelagnum sambært javnaðarhugsjónini – ja, eitt heilt væl ferðarsamfelag, men tað skerst ikki burtur, at nógvar javnaðarfólk hava verið eitt sindur orkmylskað á báðum mótum seinastu árin.

FLOKKURIN hevur ikki viðgjørt fjóðskaparspurningin nógv væl, og flokkurin er ikki komin til nakra niðurstøðu, sum sigur, at hetta vilja vit í fjóðskaparspurninginum. Flokkurin hevur talað fyrri eina sjálfstýrslislog. Men meira er ikki gjørt við spurningin. Og hvat er ein sjálfstýrslislog?

TAKA vit tað sosiala mótið, so høvdu fólk áður eina tilvitnari um, at Javnaðarflokkurin var sosiali garanturin. Men var flokkurin sosiali garanturin, tá búskaparkreppan legði seg yvir øllum fyrri í nitiárunum? Vardi hann nógv væl tær føroysku familjurnar, sum voru fyrri í vanlagnu, at livsgrundarlagið varð skrykt undan teimum? Tey, sum gjørdust arbeidsleys? Tey, sum ikki kláraðu sínar skyldur, tí skattaokið gjørdist so øgilt? Setti flokkurin niður eina «katastrofu» nevnd? At bota støðuna? Ella rak flokkurin ein sosialpolitikk við borgarligum fortøknum? Og var hetta ikki ein orsök til lagnuvalið 7.7.1994?

JAVNAÐARFLOKKURIN hevur landstund um smáar tvær vikur. Aftanin á hesum stað er: Takið hesar spurningar í álvara, viðgerið teir, og rennið ikki undan dagsins veruleika, sum er, at bara 15 prosent av føroysku veljarunum seta sitt álit á Javnaðarflokkinn!

Sosialurin

Politisk viðmerking

Vilhelm Johannesen, lögtingsmaður:

Friðingarnar skulu standa í lógini - tað er sjálvsagt

Hetta er ikki bara ein spurningur um fiskastovnarnar, men eisini ein spurningur um, antin tað er rætt ella ikki, at lögtingið gevur lóggávuváld frá sær til útinnandi valdið - landsstýrið

Spurningurin um, antin reglurnar um friðað økir og stongdar leiðir á føroysku landleiðunum, skulu standa í lógini um vinnuligan fiskiskap, ella um landsstýrið skal fáa heimild at áseta hesar reglur við kunningar er nú altur frammi. Orsøkin er, at landsstýrismáðurin í fiskivinnumálum hevur lagt fram uppskot um, at taka reglurnar úr lógini, og at geva landsstýrin heimild at áseta hesar í kunningar.

Næstseinni heyst skrivandi eg grein her í blaðnum um sama spurning. Eg visti á, at áðrenn 1976 var tað soleiðis, at allar slíkar heimildir voru hjá lögtinginum. Men í 1976 varð hildið, at ein skipan, sum gav landsstýrin heimild, við góðkenning frá lögtingsins fiskivinnunevnd, við kunningar at áseta slíkar reglur, var leittari at handfara. Hugsað varð serliga um tað tíðna av árinum, ta lögtingið er í summarfrí, og var hetta helst rætt at gera undir gomlu stýrisskipanarlógini, ið loyvið eina samanblanding av útinnandi valdinum og lóggávandi valdinum. Í hesum førum var talan um landsstýrið og lögtingsins fiskivinnunevnd sum høvdu heimildina í felag.

Eg skrivaði nevndu grein í Sosialinum um heystið 1995. Hetta var aftaná at nýggja stýrisskipanarlógin var komin í gildi á olavsøku sama ár. Nýggja stýrisskipanarlógin gevur nevniliga greiðan skilna millum lóggávandi valdið øðrumegin og útinnandi valdið hinumegin. Tað vil siga, at nú har ikki longur til, at ein heimild var hjá landsstýrinum og lögtingsins fiskivinnunevnd í felag. Eg meinti tí til, at heimildin skuldi fara aftur til lögtingið, har hon var fram til 1976. Mítt til-mæli var so sagt, at so at siga allar reglur um friðað økir

og stongdar leiðir, skuldu lóggávast.

Tá eg sigi, «so at siga allar reglur», tá hugsi eg um, at heimildina at áseta bráfeingis veiðubann í einar átta til 14 dagar, rosakað av ov stórum íblanding av smáfiski á eini leið, eigur lögtingið at geva frá sær til Fiskirannsóknarstovuna og/ella landsstýrið. Møguliga eigur tað vera landsstýrið eftir tilmæli frá Fiskirannsóknarstovuni. Men allar aðrar friðingar, ið eru fastar og afturvendandi ár um ár, eigur lögtingið at áseta í sjálvari lógini um vinnuligan fiskiskap. Her onki at ræla um. Soleiðis má ta verða eftir galdandi stýrisskipanarlóg. Hin skipanin, sum var nýtilig undir gomlu stýrisskipanarlógini, er ikki nýtilig undir hesi stýrisskipanarlógini.

Taka vit saman um, hevur gongdin verið tann, at í 1976 varð heimildin at áseta friðingar á landsleiðini tikin frá lögtinginum og lög til landsstýrið og lögtingsins fiskivinnunevnd. Á olavsøku 1995 varð heimildin tikin frá lögtingsins fiskivinnunevnd og lög til landsstýrið einsamalt. Talan var tá um samlaða landsstýrið. Á olavsøku 1996 fingu vit ráðharrastýri, og harvið verður slík heimild sum henda, tikin frá samlaða landsstýrinum og lög til landsstýrismannin í fiskivinnumálum. Hetta merkir t.d., at ein einsamallur persónur, við kunningar kann seta bann fyrri allari veiði á føroyskum sjógv. Hann kann eisini við kunningar seta allar friðingar úr gildi.

Hjá mær er onginn ivi. Vit eiga at venda aftur til støðuna sum var galdandi fram til 1976. Tað vil siga, at allar ásetingar um friðað økir go stongdar leiðir í ávisum tíðarskeiðum, sum hava verið galdandi ár um ár tey seinastu árin, eiga at standa í lógini. Henda heimild má og skal verða hjá lögtinginum. Tað snýr seg í hesum førum um okkara lívsgrundarlag. Um stovnsrøktina av tí livandi tilfeinginum í havinum kring oyggjarnar. Tað vildi verið lóg, um lögtingið, ið lóggæver á øllum øðrum økjum í samfelagnum, skuldi slept rættinum at lóggæva á einum so tydingarmiklum øki sum hesum.

Hetta er eisini ein spurningur um hvussu vit ætla okkum at handfara nýggju stýrisskipanarlógina. Lógin krevur, at lögtingið heldur fingrarnar burtur, tá tað snýr seg um útinnandi valdið og umstingina. Hesin parturin av stýrisskipanarlógini verður hildin. Hin parturin snýr seg um ein greiðan skilna millum lóggávvaldið øðrumegin og útinnandi valdið hinumegin. Spurningurin er nú um tann parturin verður hildin í sama mun sum hin.

Støðan er nú tann, at hvørja ferð lögtingið í eini lóg, gevur landsstýrin heimild at áseta nærri reglur við kunningar, gevur lögtingið harvið ein part av lóggávvaldinum frá sær til útinnandi valdið, sum er

landsstýrið. Og hetta var als ikki ætlanin við eina nýggjari stýrisskipanarlóg. Ætlanin var at tryggja eina javnvág millum lóggávandi valdið øðrumegin og útinnandi valdið hinumegin. Verður tann leiðin gingin, sum landsstýrismáðurin hevur sett út í kortið, kemur javnvágini í vanda.

Um stýrisskipanarlógina skal virka eftir ætlan, verður kravt av lögtinginum, at tað ger lóginar nógvar neyvar og meira ítrúkligar enn higar. T.v.s., at nærur alt tað, sum skal galda, verður sett í sjálva lógina. Tað má bert verða talan um undantøk, tá landsstýrin verður heimilað at áseta nærri reglur við kunningar, og hesar heimildir eiga at verða fáar og smár.

Verður uppskotið hjá landsstýrismanninum í fiskivinnumálum, um at taka ásetingarnar um friðað økir og stongdar leiðir burtur úr lógini um vinnuligan fiskiskap samtykt, kunnu vit áðan, at lögtingið er tann stóri taparin í spurninginum um at hevja sín rætt sambært stýrisskipanarlógina.

Vinnur landsstýrismáðurin atkvøðugreiðsluna í lögtinginum fær hann bæði í posa og sekk. Umframt útinnandi valdið, sum stýrisskipanarlógin tryggjar honum, fær hann tá eisini stóran part av lóggávvaldinum á økinum.

Men tað er lögtingið sjálvt sum avger, um tað vinnur ella tapur í hesum spurningi, og so fáa vit at siggja, um tingmenn hava rygg og verða mentir at sláa manngarð um Føroya Lögting, sum lóggávvaldið í Føroyum. Livst so spyrst!

Á summarmáta 1997
Vilhelm Johannesen

Minnist til haldaragjaldið!